

Stvořitelství zvnějšku a zevnitř

Myšlenka stvořitelství je prastará a je nepochybně založena na lidských zkušenostech s přetvářením a utvářením různých užitečných statků a předmětů. To však zároveň předznamenává jistou její předsudečnost, protože člověk nemůže „vyrobit“ něco v takové úplnosti, že by k tomu nemusel použít něčeho jiného, co sám nevyrobil. (Tak třeba i v bibli najdeme obraz Boha jako hrnčíře, apod.) Proto je myšlenka „stvoření z ničeho“ tak principiální, ale zdá se, že nikdy nebyla domyšlena až do posledních důsledků. Ukazuje se totiž, že chybná je sama představa (myšlenka), že Stvořitel může mít „proti sobě“ nějakou „nicotu“, k níž svým stvořitelským aktem přistupuje zvnějšku čili „odjinud“; eventuálně jako by „nicota“ měla nějaké své „jinde“, které by bylo mimo ni či „před“ ní. V takovém případě by to umožňovalo i vztah podivně obrácený, totiž že „nicota“ by byla nitrem, niterností (ovšem „ryzí“ niterností), kdežto Stvořitel by byl vnějškem, něčím jí vnějším, něčím „před ní“. Ale to právě musíme odmítnout; Stvořitel (event. Bůh) nemůže být chápán jako něco předmětného; zároveň však nemůže být chápán jako „nicota“ resp. nemůže být s „nicotou“ ztotožněn. Když „Stvořitele“ myšlenkově uchopíme jako ryzí niternost, zůstává nezodpověděna otázka, co je potom ta „nicota“, neboť rozhodně nemůže být pojata jako cokoli „předmětného“. V tuto chvíli to neumím pochopit jinak než tak, že nicota je budoucnost, která ještě nezačala přicházet; protože však „ryzí nepředmětnost“ chápou jako budoucnost, zdá se jako nezbytné rozlišit dvojí budoucnost: jednak budoucnost, která přichází, jednak budoucnost, která nemůže sama přicházet, ale může být uskutečňována (realizována). To je však potom aktivita, tj. ta či ona akce – a akcí je schopen pouze nějaký subjekt. „Ryzí nepředmětnost“ však nemůžeme interpretovat jako nějaký „Subjekt“ (či Super-subjekt, eventuálně Proto-subjekt), neboť bychom se pak museli dotazovat po nějaké „Proto-události“, která jediná by si takový Proto-subjekt mohla (dovedla) ustavit či vytvořit (a už vůbec by se nemohla takovým Super-subjektem stát). – Zdá se, že se tady ve svých úvahách dostávám do těžko řešitelných problémů.

(Písek, 150508-1.)